

Castell de Cardona

Cardona, Bages

1 de gener-31 de maig:
de 10 a 13.30 h i de 15 a 17.30 h.
1 de juny-30 de setembre:
de 10 a 13.30 h i de 15 a 18.30 h.
Es permet l'entrada fins a mitja hora
abans del tancament.
Tancat els dilluns no festius,
l'1 i 6 de gener i el 25 i 26
de desembre.

Castell de Cardona
Tel. 938 684 169
Dimarts entrada gratuïta.
Visites guiades concertades.
*Itineraris al voltant del castell
de Cardona*, guia al preu d'1 euro,
en català, castellà, anglès i francès.
Activitats educatives.
Dossier educatiu adreçat al professorat.

Altres llocs d'interès

- Centre històric de Cardona
- Santuari del Miracle

Casa Rafael Casanova

Carrer Rafael Casanova, 8
Moià, Bages

De 10.00 a 13.30 h i de 16.00 a 19.00 h.
Es permet l'entrada fins a mitja hora
abans del tancament.
Tancat els dilluns no festius, l'1 i 6
de gener i el 25 i 26 de desembre.

Casa Rafael Casanova
Tel. 93 830 01 43
Dimarts entrada gratuïta.
Visites guiades concertades.
Guia de visita del museu.
Activitats educatives.
Dossier educatiu adreçat al professorat.

Altres llocs d'interès

- Església parroquial
- Centre històric de Moià
- Conjunt de retaules barrocs de Santa
Maria d'Oló

Amb la col·laboració de:

Paeria
de Lleida

Paeria
de Cervera

Ajuntament
Prats de Rei

Ajuntament
de Cardona

Ajuntament
de Moià

Generalitat de Catalunya

Museu d'Història
de Catalunya

CAT
2014

Ruta 1714

Itinerari per cinc escenaris de la Guerra de Successió

Museu d'Història de Catalunya
Pl. Pau Vila, 3
08003 Barcelona
932 254 700
www.mhcat.cat

Seu Vella de Lleida

Turó de la Seu Vella
Lleida, Segrià

1 de juny-30 de setembre: de 10.00
a 13.30 h i de 16.00 a 19.30 h.
1 d'octubre-31 de maig: de 10.00
a 13.30 h i de 15.00 a 17.30 h.
Es permet l'entrada fins a mitja hora
abans del tancament.
Tancat els dilluns no festius, l'1 i 6
de gener i el 25 i 26 de desembre.

Seu Vella de Lleida
Tel. 973 230 653

Exposició temporal:
Capta llerda 1707-2007

Dimarts entrada gratuïta.
Visites guiades concertades.
Guia de visita del conjunt monumental
Itineraris al voltant de la Seu Vella,
guia al preu d'1 euro, en català,
castellà, anglès i francès.
Activitats educatives.
Dossier educatiu adreçat al professorat.

Altres llocs d'interès

- Centre històric de Lleida
- Convent del Roser
- Catedral nova
- Castell de Gardeny

Universitat de Cervera

Plaça Universitat
Cervera, Segarra

Només visites guiades concertades.
De dilluns a diumenge.

Oficina Comarcal de Turisme
Tel. 973 531 303
Museu Comarcal de Cervera
Tel. 973 533 917

Guia *Cervera, ciutat històrica*.
Edifici parcialment adaptat.

Altres llocs d'interès

- Centre històric de Cervera
- Museu Comarcal de Cervera

Torre de la Manresana

Els Prats de Rei, Anoia
BV-1031 direcció Igualada-Barcelona,
a 1 km del poble.

Visita lliure.

Ajuntament dels Prats de Rei
Tel. 93 869 81 92

Altres llocs d'interès

- Ermita i retaule barroc de Sant
Andreu de la Manresana (1715)
- Museu Municipal Josep Castellà i Real
- Santuari de la Mare de Déu del Portal

En el marc de la commemoració del tres-cents aniversari de la Guerra de Successió espanyola, us convidem a visitar sobre el terreny alguns dels principals escenaris d'aquest conflicte.

La **Ruta 1714** es desplega a partir de cinc conjunts del patrimoni monumental català que van ser protagonistes de la Guerra de Successió a Catalunya: **la Seu Vella de Lleida, la Universitat de Cervera, la torre de la Manresana dels Prats de Rei, el castell de Cardona i la casa Rafael Casanova de Moià**.

Aquesta ruta vol recuperar i difondre la memòria històrica a partir dels fets de la Guerra de Successió i les seves conseqüències per a la societat, la cultura i l'organització política i institucional de Catalunya.

La Guerra de Successió a Catalunya

L'any 1700 va morir sense descendència Carles II, últim rei de la dinastia dels Àustria a Espanya. En el seu testament designava com a hereu Felip d'Anjou, nèt de Lluís XIV de França, però aquesta decisió va esdevenir un problema d'equilibri territorial que va derivà en un conflicte bèl·lic entre les potències europees. La Gran Aliança de la Haia, formada per Holanda, Anglaterra i l'Imperi austríac, va declararar la guerra a França i Espanya. El bándol dels aliats o austríacistes apostava per l'arxiduc Carles d'Àustria com a successor de la monarquia hispànica, mentre que els borbònics defensaven els drets de Felip V.

La Guerra de Successió, entre 1702 i 1715, va significar també una llarga guerra civil en el si de la monarquia hispànica. L'any 1705, els austríacistes catalans van signar un pacte amb Anglaterra i van donar suport al desembarcament aliat. El 7 de novembre, l'arxiduc va entrar oficialment a la ciutat de Barcelona i va ser proclamat rei amb el nom de Carles III. En general, els regnes de la Corona d'Aragó es van posicionar a favor de Carles, mentre que a Castella van dominar els sectors borbònics.

Setge de Barcelona de 1714, segons un gravat de J. Rigaud (AHCB)

L'any 1711 va morir l'emperador Josep I i el seu germà, l'arxiduc Carles, va heretar la corona de l'Imperi austríac. Aquest fet, juntament amb el canvi d'actitud dels aliats, va conduir a la signatura del Tractat d'Utrecht (1713) que va posar fi a la Guerra de Successió. Felip V va ser reconegut com a rei de la monarquia hispànica. Des d'aleshores, Catalunya va restar sola davant dels exèrcits borbònics, que progressivament van ocupar el Principat.

El darrer episodi del conflicte va ser el setge a la ciutat de Barcelona, que es va prolongar durant catorze mesos. L'11 de setembre de 1714 es va produir l'assalt final de les tropes borbòniques. Un cop caiguda la capital, a Catalunya només resistia la plaça militar de Cardona, que va capitular el 18 de setembre.

La derrota va suposar l'ocupació de Catalunya per les tropes de Felip V i la supressió dels òrgans de govern del Principat. El Decret de Nova Planta, de 1716, va imposar a Catalunya les institucions i lleis de Castella.

Seu Vella de Lleida

La capitulació, el 12 de novembre de 1707, de la ciutat de Lleida davant les tropes de Felip V comandades pel duc d'Orleans –uns 30.000 homes aproximadament– va tenir lloc després de dos mesos de setge. La ciutat, defensada per un exèrcit d'uns 2.500 homes encapçalats pel príncep alemany Enric de Darmstadt, el general anglès Wills i el tinent coronel holandès Widders, es va rendir davant l'evident manca de reforços. La ciutat de Lleida va patir una repressió terrible i els civils es van dirigir al castell cercant la protecció de les tropes aliades. La ciutat evacuada va ser saquejada i alguns dels seus habitants, refugiats al Convent del Roser, van ser assassinats.

La ciutat va quedar sota el control del mariscal Louvigny, una de les primeres mesures del qual va ser apoderar-se de la Seu Vella, fins aleshores la catedral de Lleida. Quan l'exèrcit borbònic va ocupar l'edifici, la nau central s'havia convertit en un hospital de sang.

Vista general del turó amb la Seu Vella envoltada pels baluards (Pepo Segura)

L'ocupació de la catedral es va fer durant els primers dies de desembre i amb ple consentiment del borbònic bisbe Solís. Els oficis catedralicis es van fer a partir d'aleshores a Sant Llorenç, el temple parroquial més espaiós de la ciutat. Allí es va estar el capítol fins que, l'any 1781, es va consagrar la Catedral Nova.

Les autoritats borbòniques van convertir la Seu Vella en presó i posteriorment, a partir de 1749, en caserna. L'edifici es va dividir

en tres plantes i diverses dependències d'ús militar. La militarització del barri de la Suda va ser completa. Les poques edificacions del seu voltant que havien sobreviscut a la Guerra dels Segadors (1640-162) van ser enderrocades pels enginyers de Felip V. Amb les pedres de les antigues construccions es va edificar la fortificació actual.

Universitat de Cervera

Acabada la Guerra de Successió, Felip V va accedir a la proposta dels comuns de Cervera de tenir una universitat a la ciutat i en va signar el decret d'erecció l'11 de maig de 1717. La Universitat de Cervera esdevé, de fet, l'únic centre d'estudis superiors de Catalunya després d'haver estat suprimides les sis universitats existents. El nou poder borbònic s'assegurava així el control sobre l'ensenyament superior al Principat.

La construcció, segons plànols de l'arquitecte militar Francesc Montagut, modificats dos anys més tard per l'enginyer militar francès Alexandre de Rez, es va prolongar entre els anys 1718 i 1804.

La Universitat de Cervera és, sens dubte, una de les obres més monumentals de l'arquitectura civil catalana de tot el segle XVIII. El seu conjunt s'organitza al voltant de dos patis separats per la capella o paranimf, amb un esplèndid retaule barroc d'alabastre de Jaume Padró. Hi destaquen les dues façanes, l'exterior, realitzada en la primera meitat del segle XVIII en estil barroc, que està presidida per una

Façana de la Universitat de Cervera (Paeria de Cervera)

imatge de la Immaculada Concepció rematada per una corona de bronze, símbol de la fundació reial. La façana interior, edificada a la segona meitat del mateix segle, mostra un frontó representant la Saviesa, a més de dos campanars rematats per àlgues.

El primer curs acadèmic va tenir lloc l'any 1740-1741. El moment de màxima esplendor correspon al final del segle XVIII, quan tenia uns 2.000 alumnes. La Universitat va ser l'acadèmia de nombrosos personatges il·lustres com el filòsof Jaume Balmes, el bisbe Fèlix Torres Amat, l'inventor Narcís Monturiol i el polític Joan Prim, entre d'altres.

La presència de la Universitat va suposar un incentiu econòmic per a la ciutat, que va veure augmentada considerablement la seva activitat, tant constructiva com comercial. D'altra banda, la rigidesa de les normes de conducta imposades pel claustre universitari, amb nombroses prohibicions per als estudiants, feia que aquests trobessin refugi en llocs com la taverna i estanc d'Ignàsia Brach, coneguda com la *Nàsia tabaco*.

Torre de la Manresana

L'alta torre circular de la Manresana, únic element que resta de l'antic castell medieval de frontera ubicat al terme municipal dels Prats de Rei, va ser l'escenari d'una important batalla de la Guerra de Successió. Entre setembre i desembre de 1711 es van enfrontar les tropes austríacistes del mariscal Guido von Starhemberg, uns 22.000 soldats, i les tropes borbòniques del duc de Vendôme, uns 35.000 soldats.

La torre va esdevenir l'observatori estratègic del comandament aliat, mentre Starhemberg s'instal·lava, amb el seu estat major, en una masia propera i les tropes es desplegaven entre Can Selva i Puigforner. Per la seva part, les tropes borbòniques s'ubicaven entre Calaf i Sant Martí de Sesgueioles, formant un front que encerclava els Prats de Rei des del mas de l'Albareda fins a Solanelles. Després que l'artilleria borbònica disparés sobre l'acampada dels aliats, el mariscal Starhemberg va ordenar l'ocupació dels Prats de Rei per evitar que caigués en mans del duc de Vendôme.

El principal objectiu de l'exèrcit borbònic era controlar l'altiplà calafí per tal de facilitar l'assalt definitiu de Cardona i després avançar cap a Barcelona. D'altra banda, els exèrcits aliats necessitaven fer-se forts en aquesta zona per obstaculitzar les pretensions borbòniques i garantir l'arribada de reforços militars, subministrament d'armes, municions i queviures al territori català sota control aliat.

El 20 de desembre Starhemberg va obligar l'exèrcit borbònic a fugir cap a Lleida. Un cop retirades les tropes borbòniques, el campament dels aliats austríacistes va ser aixecat el Nadal de 1711, deixant el poble dels Prats de Rei força malmès a conseqüència de l'artilleria, tot i que, com va escriure un testimoni, “las casas les espatllaren mes los alemanys per trauer las bigas per fer foch”.

Castell de Cardona

Cardona va ser una de les viles catalanes amb més transcendència durant la Guerra de Successió. La importància estratègica i militar de la plaça forta va permetre resistir l'avançada de les forces borbòniques en diverses ocasions durant la contesa bèl·lica. Els baluards i la vila de Cardona són l'escenari on hem de situar aquesta

resistència. Entre els diferents esdeveniments que van succeir a Cardona durant la Guerra de Successió destaquen tres episodis per la seva magnitud: el setge dels mesos de novembre i desembre de 1711, les batalles d'agost i octubre de 1713 i la capitulació definitiva del castell, el 18 de setembre de 1714, una setmana més tard que la de Barcelona i quan tot el país ja estava controlat per l'exèrcit borbònic.

Seguint l'ordre donada a Calaf pel francès duc de Vendôme, el tinent general comte de Muret es va dirigir a Cardona amb 25.000 soldats i es va apoderar de la vila el 17 de novembre de 1711 però no del castell, que va ser batut amb canons durant trenta-quatre dies. Un dels enfrontaments més forts per tal d'aconseguir dominar el castell es va donar a la Querosa i els Escorials, on va perdre la vida el coronel Pere Muntaner-Damon i de Sacosta, que tenia el comandament de les forces del castell. El 18 de desembre, gràcies a l'arribada d'un nombrós exèrcit aliat comandat pel mariscal Guido von Starhemberg i pel general anglès James Stanhope, va aconseguir posar fi al setge.

Els mesos d'agost i octubre de 1713, simultàniament al setge de Barcelona (1713-1714), les tropes catalanes de Manuel Desvalls, governador militar del castell, van resistir dues noves ofensives de l'exèrcit borbònic del comte de Montemar. Finalment, el 18 de setembre de 1714, Manuel Desvalls i de Vergós va haver d'acceptar la capitulació de la plaça, que va ser pactada en les condicions de rendició de la ciutat de Barcelona el dia 11 de setembre de 1714.

Casa Rafael Casanova

En aquesta antiga casa pairal moianesa va néixer Rafael Casanova i Comes al voltant de 1660. Als catorze anys es va traslladar a Barcelona per seguir estudis de Dret. Carles III li va concedir el títol de Ciutadà Honorat el 1707 i l'any següent va formar part de la delegació que va anar a Mataró a rebre la reina Elisabet Cristina, muller de Carles. Va ser nomenat conseller tercer de la ciutat el 1706 i conseller en cap de Barcelona el 30 de novembre de 1713, ja amb la ciutat assetjada pels borbònics. Aquest càrrec també comportava el comandament de la Corone-la, la milícia gremial de la ciutat, així com el títol de cap militar de la plaça.

Actiu en la defensa de la ciutat, el dia 11 de setembre de 1714 va ser ferit de bala tot enarborant la bandera de Santa Eulàlia en el transcurs dels combats per la recuperació del baluard de Sant Pere i del Portal Nou. A fi de sostreure'l de la repressió, se'l va fer passar per mort i se'l traslladà a la casa pairal dels seus sogres a Sant Boi de Llobregat, on es va refugiar. A partir de 1719 va tornar a l'escena pública exercint novament la seva professió d'advocat. Va morir el 3 de març de 1743 i va ser enterrat a la capella de la Pietat de l'església parroquial de Sant Boi de Llobregat.

La Casa Rafael Casanova permet conèixer als visitants tots aquells aspectes que giren al voltant del personatge: la vila de Moià a l'època moderna, la posició benestant de la família Casanova, la seva trajectòria personal, el desenvolupament de la Guerra de Successió i el seu paper en l'episodi final del setge de Barcelona.

Casa de Rafael Casanova, a Moià (Pepo Segura)

Castell de Cardona (Pepo Segura)

